

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SKOLŲ IŠIEŠKOJIMO ĮMONIŲ ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIIP-1741(4)**

2023 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2023 m. gegužės 31 d. sprendimo Nr. SV-S-966 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos skolų išieškojimo įmonių įstatymo projektui Nr. XIIP-1741(4) (toliau – Įstatymo projektas) dėl šių priežasčių:

1. Dėl poreikio reguliuoti skolų išieškojimo veiklą.

Įstatymo projektas parengtas, siekiant sureguliuoti skolų išieškojimo ne teismo tvarka veiklą, nustatyti šios veiklos licencijavimą, šią veiklą vykdančių asmenų teises, pareigas, veiklai keliamus reikalavimus, priežiūrą ir atsakomybę už nustatytų reikalavimų nesilaikymą, tačiau poreikis reguliuoti skolų išieškojimo veiklą ir ją licencijuoti Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nėra pagrįstas. Esamas bendrasis teisinis reguliavimas užtikrina skolų išieškojimo įmonių veiklos kontrolę, priežiūrą ir skolininkų interesų, teisių apsaugą, todėl specialusis reglamentavimas Lietuvoje nėra būtinas ir tikslingas.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme yra įtvirtinti principai, kuriais būtina vadovautis sprendžiant dėl tam tikros rūšies ūkinės veiklos reguliavimo būtinumo ir reguliavimo apimties. Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje yra nustatyti: teisėkūros tikslingumo principas (1 punktas), kuris reiškia, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tokiu atveju, kai iškeltų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis; proporcingumo principas (2 punktas), kuris reikalauja, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės sudarytų kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržytų teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti; efektyvumo principas (5 punktas), kuris reiškia, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti priemonės. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nėra pateikiama pagrindžiančios informacijos apie vykdant skolų išieškojimo veiklą kylančias vartotojų teisių pažeidimų problemas ar problemas, su kuriomis išieškojimo metu susiduria ūkio subjektai, šių problemų mastą, sistemines priežastis – visa tai leistų daryti išvadą, kad Įstatymo projektu siūlomas skolų išieškojimo veiklos reguliavimas yra būtinas, taip pat nenurodoma, kaip siūlomas reguliavimas (skolų išieškojimo įmonių licencijavimas ir skolos išieškojimo veiklos reikalavimų nustatymas) užtikrins vartotojų (skolininkų) teisių apsaugą. Be to, aiškinamajame rašte nėra informacijos apie bet

kokias kitas svarstytas problemų sprendimo alternatyvas, nėra nurodomos priežastys, kodėl tinkamiausia priemonė yra Įstatymo projektu siūlomas reguliavimas.

Sprendimas dėl skolų išieškojimo įmonių veiklos teisinio reguliavimo reikalingumo ir būdo pirmiausia turėtų būti pagrįstas realios Lietuvos vartotojų socialinės, ekonominės ir teisinės padėties analize, įvertinus netinkamų veiklos praktikų paplitimą. Tačiau šiuo metu turimi duomenys, priešingai, nepagrindžia tokio reguliavimo būtinumo. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos duomenimis, 2021–2022 m. buvo gauti tik pavieniai skundai dėl skolų išieškojimo bendrovių veiksmų, tikėtina, nepagrįstai atliekamų išieškojimo procedūrų, pateikiamų pernelyg didelių sąskaitų, nesuteikiamos informacijos. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba skundus išnagrinėjo taikydama esamas teisinio reguliavimo priemones.

Pažymėtina, kad numatomus reguliuoti skolų išieškojimo teisinius santykius šiuo metu jau reguliuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso VI skyrius (reglamentuojamas reikalavimo perleidimas, nuostolių, kaip protingų išlaidų, susijusių su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka, atlyginimas, netesybos ir nuostoliai), Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas (paskirta už vartotojų teisių apsaugą atsakinga institucija – Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, kuri prižiūri, kaip verslininkai laikosi Vartotojų teisių apsaugos įstatyme ir Civiliniame kodekse nustatytų vartotojų teisių apsaugos reikalavimų, vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūra), Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymas (apibrėžia, kas yra klaidinantys veiksmai, klaidinantis informacijos neatskleidimas, agresyvi komercinė veikla), Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas (nustatyti palūkanų už pavėluotus mokėjimus dydžiai, jų skaičiavimo tvarka ir kreditoriaus teisės, kai sumokama pavėluotai, išieškojimo išlaidų kompensavimas pagal ūkio subjektų arba ūkio subjektų ir viešųjų subjektų sutartis), 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (toliau – BDAR) kartu su Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu (nustatyti asmens duomenų tvarkymo reikalavimai ir paskirtos už asmens duomenų apsaugą atsakingos priežiūros institucijos) ir kiti teisės aktai.

Be to, Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad skolų išieškojimo įmonių veikla „nėra prižiūrima priežiūros institucijos“, tačiau akcentuotina, kad jau ir šiuo metu Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba nagrinėja kilusius ginčus tarp vartotojo ir skolas išieškančios įmonės bei vertina, tikėtina, vykdomą nesąžiningą komercinę veiklą pagal Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo nuostatas tais atvejais, kai minėta įmonė yra sudariusi reikalavimų perleidimo sutartį su pardavėju ar paslaugos teikėju ir pagal jas įgijo reikalavimo teisę, atsiradusią iš reikalavimus perleidusių pardavėjų, paslaugų teikėjų sudarytų sutarčių. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba vertina, ar ginčo atveju skolų išieškojimo įmonės neteikė vartotojams klaidinančios informacijos, kokia tvarka buvo vykdomi skolos išieškojimo veiksmai, ar nėra agresyvios komercinės veiklos požymių, ar nebuvo pažeisti vartotojų teisėti interesai ir pan. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija vykdo skolų išieškojimo įmonių veiklos priežiūrą joms tvarkant skolininkų asmens duomenis pagal BDAR, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo ir kitų įstatymų, reglamentuojančių asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, reikalavimus.

Įstatymo projektu teikiamas reguliavimas neatitinka Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai buvo pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, nuostatų, kuriomis siekiama užtikrinti teisėkūros kokybę ir tobulinti esamą teisinį reguliavimą, orientuojantis ne į kiekybę, o į kokybę. Vyriausybės programos 191.1 papunktyje nustatyta, kad teisinio reguliavimo poveikio vertinimas yra viena iš pagrindinių sąlygų teisėkūros kokybei užtikrinti bei rengiant teisės aktus turi būti paisoma numatomo teisinio reguliavimo vertinimo proporcingumo, teisėkūros profesionalumo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo principų, o 191.4 papunktyje yra įtvirtinta debiurokratizacijos ir dereguliavimo kryptis, kurios laikantis numatoma atsisakyti perteklinio reguliavimo ir biurokratinių procedūrų tiek peržiūrint anksčiau priimtus teisės aktus, tiek priimant naujus.

2. Dėl poreikio licencijuoti skolų išieškojimo veiklą.

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siekiama licencijuoti skolų išieškojimo įmonių veiklą, pažymėtina, kad 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2006/123/EB](#) dėl paslaugų vidaus rinkoje 9 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad leidimų išdavimo tvarka gali būti nustatoma tik tuomet, jei yra įvykdytos šios sąlygos: leidimų išdavimo tvarka nediskriminuoja paslaugų teikėjo; būtinybė turėti leidimų išdavimo tvarką objektyviai pateisinama svarbiais visuomenės interesais; tikslo negalima pasiekti mažiau ribojančia priemone. Nustatyti reikalavimai ūkio subjektams, siekiantiems verstis licencijuojama veikla, turi atitikti ir Direktyvos [2006/123/EB](#) 16 straipsnio 1 dalyje nustatytus principus, t. y. nediskriminavimo, būtinumo, proporcingumo. Direktyvos [2006/123/EB](#) nuostatos yra perkeltos į Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 4 straipsnio 1 dalį ir 5 straipsnį. Licencijavimo pagrindų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. nutarimu Nr. 973 „Dėl Licencijavimo pagrindų aprašo ir Licencijų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“, 5 punkte nustatyta, kad veiklos licencijavimas yra tinkama teisinio reguliavimo priemonė tik tada, kai jis atitinka šias sąlygas: 1) veiklos licencijavimu siekiama išspręsti aiškiai nustatytą problemą ir apsaugoti svarbius visuomenės interesus ir nėra mažiau ribojančių priemonių nustatytai problemai spręsti ir svarbiems visuomenės interesams apsaugoti, tai yra, įvertinus veiklos licencijavimo alternatyvas (pavyzdžiui, savireguliacijos galimybę, veiklos sąlygų laikymosi priežiūrą ir kontrolę), nustatoma, kad norimų tikslų kitomis priemonėmis pasiekti nepavyktų; 2) licencijavimas netaikomas tik kaip priemonė rinkos dalyvių skaičiui apriboti ar juo nesiekama tik gauti papildomų biudžeto pajamų. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad ūkinės veiklos licencijavimas yra *ultima ratio* priemonė, kai kitais būdais negalima apsaugoti svarbių visuomenės interesų. Vertinant Įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateiktą informaciją ir Įstatymo projekto nuostatas, kuriose nustatomi veiklos vykdymo reikalavimai, minėtina, kad, be reikalavimų, kuriuos turi atitikti licenciją norinti gauti įmonė, skolų išieškojimo veiklos vykdymo reikalavimai, kurie nustatomi Įstatymo projekto 5 straipsnio 4 dalyje, 10 straipsnyje, 11 straipsnio 5 dalyje, 12 ir 14 straipsniuose, yra bendro pobūdžio, kurių, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos Konstitucija ir pirmiau nurodytais teisės aktais, turi laikytis praktiškai visi ūkinę veiklą vykdančios ūkio subjektai. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad tokių bendro pobūdžio nuostatų ir principų laikymosi užtikrinimas, licencijuojant veiklą, neįvertinus kitų galimų veiklos reguliavimo alternatyvų, neatitinka sąlygų, kurioms esant ūkinė veikla

gali būti licencijuojama. Be to, nustačius griežtus reikalavimus, taikomus norint gauti licenciją, ir nenustačius aiškių šios veiklos vykdymo reikalavimų nebūtų pasiekti šio Įstatymo projekto tikslai.

3. Dėl subjektų, galinčių vykdyti skolų išieškojimo veiklą, ribojimų nustatymo.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtintas ūkinės veiklos laisvės principas, reiškiantis, kad asmuo gali verstis bet kokia įstatymų nedraudžiama ūkine veikla. Įstatymo projektas nepagrįstai riboja verslo subjektų veiklos iniciatyvą. Vertinant siūlomą Įstatymo projektą, kuris reguliuos tik dalį skolų išieškojimo rinkos, siūlomas reguliavimas gali sudaryti kliūčių skolų išieškojimo rinkos dalyvių konkurencijai, nes siaurinamas šios rinkos dalyvių ratas. Įstatymo projekto 2 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos skolų išieškojimo įmonės sąvoka apibrėžiama taip, kad tik dalis ekonominę veiklą vykdančių subjektų, atitinkančių skolų išieškojimo veiklos vykdymo kriterijus, galės užsiimti skolų išieškojimo veikla. Licencija būtų išduodama tik akcinei bendrovei, uždarajai akcinei bendrovei, tikrajai ūkinei bendrijai arba komanditinei ūkinei bendrijai, kurios veikla yra susijusi su fizinių ir juridinių asmenų skolų įgijimu ir (arba) administravimu, ir (arba) pagalba kreditoriams išieškant skolas. Taip pat pažymėtina, kad nenumatoma galimybė ūkinę veiklą Lietuvos Respublikoje vykdyti kitų Europos Sąjungos bei Europos ekonominės erdvės valstybių subjektams, kurie gali ir neturėti juridinio asmens statuso, kaip tai nustatyta Civilinio kodekso 1.19 straipsnyje, kuriame minimi užsienio juridiniai asmenys ar kitos organizacijos, nors kitą juridinio asmens formą pasirinkę juridiniai asmenys, kitų Europos Sąjungos bei Europos ekonominės erdvės valstybių subjektai taip pat gali užsiimti tokia veikla. Pažymėtina, kad Paslaugų įstatymo 3 straipsnio 3 punkte nustatyta, kad negali būti nustatomi reikalavimai, ribojantys teikėjo laisvę rinktis, ar steigti juridinį asmenį, filialą, atstovybę ar dukterinę bendrovę Lietuvos Respublikoje, todėl toks ribojimas negali būti pateisinamas. Paslaugų įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatomi vertinamieji įsisteigimo laisvės reikalavimai, tarp kurių ir įpareigojimas teikėjui būti tam tikros teisinės formos (2 punktas). Minėto reikalavimo nustatymas teisės aktuose turi būti pagrįstas Paslaugų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytais nediskriminavimo, būtinumo ir proporcingumo principais, o tokių veiklos apribojimų nustatymas rengiant Įstatymo projektą ar jį priėmus, vadovaujantis Paslaugų įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, turi būti notifikuotas Europos Komisijai. Skolų išieškojimo veikloje minėtų reikalavimų nustatymas negalėtų būti pagrįstas nurodytais principais, kadangi apsaugoti vartotojus, sukliudyti veiklą vykdančioms subjektams įsitraukti į kriminalinę ar apgaulingą veiklą galima mažiau ribojančiomis priemonėmis ir tai yra daroma taikant pirmiau nurodytus teisės aktus.

4. Dėl poveikio konkurencijai vertinimo.

Pažymėtina ir tai, kad Įstatymo projekto rengėjai neatliko planuojamo nustatyti reglamentavimo poveikio konkurencijai vertinimo, neįvertino jo būtinumo ir proporcingumo siekiamiems tikslams. Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 4¹ straipsnio 1 dalies 3 punktu, tais atvejais, kai teisės akto projektu nustatomas naujas, keičiamas ar panaikinamas reguliavimas, be kita ko, yra susijęs su licencijavimo, leidimų ar kitokia teisės verstis ūkine veikla įgijimo tvarka, teisės akto projekto rengėjas privalo atlikti teisės akto projekto poveikio konkurencijai vertinimą.

Ministras Pirmininkas

Ekonomikos ir inovacijų ministras